

ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Клівіцька-Миронюк І.О.

асистент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ГРІХ В МЕДІА ДИСКУРСІ

Лінгво-культурний концепт ГРІХ, власне, є християнським концептом і необхідно наголосити, що саме зараз він набув особливо важливого суспільно-етичного значення, адже людина зараз перебуває в період усвідомлення себе елементом цивілізаційно-ціннісної системи, в яку вона інтегрована і одночасно є суб'єктом, що її розбудовує та модернізує, завдяки чому антропоцентризм і набув домінуючого значення в лінгво-культурних дослідженнях.

Релігійний фактор в житті народів має особливий статус, адже релігія формує філософську та моральну свідомість, що відображається в мові як факторі культури. Саме це визначає актуальність такого дослідження.

Концепт ГРІХ, є одним з головних концептів християнської етики і можна навіть сказати базовим. Спостерігаючи еволюцію даного концепту у різних лінгвокультурних парадигмах, можна виявити суттєві відмінності. Досліджуваний концепт має розглядатися в поєднанні з такими емоційними концептами як СОРОМ, ПРОВІНА, КАЯТТЯ, СТРАХ, ЗАДОВОЛЕННЯ, СПОКУСА, ПОКАРАННЯ, СТРАЖДАННЯ, ОЧИЩЕННЯ, оскільки вони є дотичними.

Мовознавці вже звертались до дослідження концепту ГРІХ в окремих мовах (російській та англійській мовах), а також порівнювали його відображення в двох мовах (російській та французькій). Зацікавленість лінгвістів феноменом концепту ГРІХ є його багато – вимірність, а також, те що він тісно пов'язаний з емоційними концептами, відображення яких у мові є популярним, але не повністю висвітленим питанням у лінгвістиці. Даний концепт є складним феноменом психічно-емоційного та морально-етичного

життя людини і має високий аксіологічний статус у багатьох дисциплінах.

Концепт ГРІХ в повній мірі не розглядався в медіа дискурсі, та текстах з графічним зображенням на інтернет-ресурсах, хоча існує низка як вербальних так і невербальних засобів відображення цього концепту. Вербальні засоби на екрані містять, передають, а також акумулюють загально гуманістичну, соціальну, культурно-історичну, національну, оцінну, експресивно-емотивну інформацію, важливу для того чи іншого соціуму. Ось, наприклад, наочно можна спостерігати за утворенням нової лексико-фразеологічної одиниці «небесна сотня», що відбиває концепт СТРАЖДАННЯ (страждання заради очищення від гріха та перевтілення задля захисту вищої справедливості), до того ж дана лексико-фразеологічна одиниця підсилюється численними візуальними засобами (зображеннями янгольської варти), що має певне прагматичне значення – вплинути певним чином на аудиторію.

Останнім часом у період сильного емоційного напруження в політичному дискурсі, який часто інтегрований в медіа дискурс, саме тема гріха використовується для заохочення аудиторії до розвитку в собі моральних якостей, що повертає поняттю гріх первісного значення (хоча сучасні засоби масової інформації, зокрема інтернет, надали зовсім відмінного від релігійного значення). Журналісти можуть вдаватися до релігійної термінології не тільки для більш емоційного впливу на аудиторію, але й переосмислюючи існуючі поняття, надавати їм додаткового та нового сенсу, з метою більш наочно донести інформацію через вже знайомі образи (як наприклад, екс-шеф-редактора журналу InternetUA і сайту «Радіо Свобода», Сергій Рачинський, говорячи про найтипівіші помилки, яких припускаються в соціальних медіа, виступаючи перед студентами Школи журналістики Українського католицького університету у Львові, порівняв їх із сімома смертними гріхами. Додавши чіткі рекомендації щодо того, як не «грішити».)

Розглядаючи образний компонент концепту ГРІХ, треба зазначити, що у сучасній мові він об'єктивується низкою ключових концептуальних метафор, які є основою для типових метафоричних висловлювань. Метафоричні конструкції в наочно-ілюстративній формі описують одну з екстремально можливих ситуацій вияву ознаки або реакцію на цю ознаку з боку оточуючих. Основним

функціональним значенням системи засобів вторинної номінації є відображення психічних процесів, що відбуваються в людській свідомості у відповідь на зіткнення з об'єктивною реальністю. Можливість інтенсифікації ознаки з допомогою метафоричних конструкцій свідчить про суб'єктивну природу подання навколишнього світу і тягне за собою питання про норму як про найбільш нейтральний спосіб відображення дійсності. Явища і об'єкти навколишнього людини справді мають кількісні та якісні характеристики, які відображаються людською свідомістю як невід'ємна частина даної структури. Ступінь прояву ознак фіксується в найбільш частотному зі значень як узагальнений показник, властивий даному класу об'єктів в цілому. У випадку з концептом гріха ми можемо переважно виділити онтологічні метафори (пов'язані з самою людиною, її психофізичними станами, живими істотами, людською діяльністю) та просторові (зокрема пов'язані з напрямом донизу). Отже, метафоричні вирази, за допомогою яких актуалізується концептуальна метафора було співвіднесено з елементами метафоричної структури, що дало змогу зробити наступний висновок: у свідомості носіїв мови ГРІХ- це ТЯГАР (наприклад, підтвердження тому можна знайти навіть у візуальних засобах, гріх може бути зображено важкою валізою, яку надмірно тяжко нести, за аналогією до хреста), ГРІХ – як ВМІСТИЛИЩЕ або певна ЗОНА (наприклад заборонена, оскільки можна знайти зображення забороняючого знаку зі схематичним зображенням диявола і написом «no sinners» (грішникам не можна) за аналогією до «no smoking», або «обережно – гріх вбиває» за аналогією «осторожно уб'єт»). Конфігурація метафор, що стосуються однієї ж лексичної одиниці, можна розглядати у вигляді символічного образу, що міститься в підсвідомості носія мови (речовій конотації). Речовою конотацією може бути образ ТВАРИНИ (змієподібної істоти) або предмет (фрукт, що асоціюється з біблійною історією про гріхопадіння, наприклад дуже часто в цьому значенні можна знайти зображення відкушеного ЯБЛУКА). Символічним уособленням гріха чи спокутування гріхів може бути ЛЮДИНА (зокрема ЖІНКА часто символізує первородний гріх, або навпаки ЧОЛОВІК, що мужньо витримав страждання, може стати втіленням СУПЕРГЕРОЯ, як наприклад існує зображення Елвіса Преслі, що несе хрест), або певні риси обличчя, наприклад ОЧІ, що є нагадуванням про вічне. Цікавим є

вживання кольору для підсилення тексту: зокрема ЧОРНИЙ та ЧЕРВОНИЙ символізують гріх, БЛІЙ – святість.

Можна стверджувати, що варіативність фреймової структури концепту в залежності від типу дискурса – результат його динамічного розвитку. Оскільки динамічний характер концепту визначається значенням його цінносної складової для відповідного соціуму в той чи інший період його історичного та соціально-економічного розвитку, видається, що концепт ГРІХ, актуальний зараз, буде продовжувати розвиватися відповідно до тенденцій культури.

Список використаних джерел:

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры. – М. : Прогресс, 1990. – С. 5–32.
2. Белова А. Д. Языковые картины мира в рамках когнитивно-дискурсивной парадигмы // Культура народов Причерноморья // <http://www.crimea.edu/tnu/magazine/culture/culture32/index.htm>
3. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу. – К.: Логос, 2004. – 284 с.
4. Дацишин Х. П. Метафора в українському політичному дискурсі (за матеріалами сучасної періодики) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 «Журналістика» / Х. П. Дацишин. – Львів, 2005. – 20 с.
5. Кудрявцева Л. О. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія – вплив – маніпуляція / Л. О. Кудрявцева, Л. П. Дядечко, О. М. Дорофієва, І. О. Філатенко, Г. А. Черненко // Мовознавство. – 2005. – № 1. – С. 58–66.
6. Семухина, Е. А. Фреймовая структура концепта «грех» (на материале русских и французских фразеологизмов) / Е. А. Семухина // Гуманитарные исследования: сб. науч. тр. / Астрахан. гос. ун-т, Астрахань. – Астрахань, 2008. – № 2. – С. 48–54.
7. Чадюк О. М. Метафора у сфері сучасної української політичної комунікації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. М. Чадюк. – Київ, 2005. – 20 с.